

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın Kırgızistan'daki Kamu Diplomasisi Etkinlik Alanları¹

Burcu SAY
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
almila.burcu@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5922-1129

Altynbek JOLDOSHOV
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
altynbek.joldoshov@manas.edu.kg
ORCID: 0000-0003-3204-1117

Araştırma Makalesi

DOI:...

Geliş Tarihi: 27.01.2022

Kabul Tarihi: 28.02.2022

Atf Bilgisi

Say, B., Joldoshov, A. (2022). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın Kırgızistan'daki Kamu Diplomasisi Etkinlik Alanları, *Ahi Evran Akademi*, 3(1), 1-18

ÖZ

Sovyetler Birliği'nin dağılması (1991) ile diğer Türk Cumhuriyetleri gibi Kırgızistan da bağımsızlığını kazanarak yeni bir döneme girmiştir. Bu durum Türkiye'nin Kırgızistan ile ikili ilişkilerini geliştirmekte fırsat olmuştur. Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerini Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) (1992) vasıtasıyla hayata geçirmeye başladığı görülmektedir.

Bu çalışmanın hedefi Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinin merkezinde yer alan TİKA'nın etkinlik alanlarını belirlemektir. Bu hedef doğrultusunda 2004-2020 yılları arasında Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde TİKA'nın hangi kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştirdiği sorusu çalışmanın ana problem sorusu olarak kullanılmıştır. Ayrıca TİKA faaliyet ve projelerinin ön görüldüğü biçimde ve zamanda yürüyüp yürümediği, kamu diplomasisi açısından ön görülen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı gibi hususlar üzerinde durulmuştur. Çalışma konusu ile ilgili hem basılı hem de elektronik materyaller alan yazın taraması yöntemiyle incelenerek TİKA'nın gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetleri ve hangi alanlarda daha etkin olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca TİKA örneğinden hareketle Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik gerçekleştirdiği kamu diplomasisi ile ilgili alan yazındaki gelişmelere ve boşluklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilmiş verilerle gelecekteki çalışmalara ışık tutmak hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Kırgızistan, Türk Kamu Diplomasisi, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA)'s Public Diplomacy Activities in Kyrgyzstan

ABSTRACT

With the disintegration of the Soviet Union (1991), Kyrgyzstan, like other Turkic Republics, gained its independence and entered a new era. This situation has been an opportunity to improve Turkey's bilateral relations with Kyrgyzstan. It is seen that Turkey has started to implement its public diplomacy activities for Kyrgyzstan through the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA) (1992).

This study aims to determine the activity areas of TIKA, which is at the centre of Turkey's public diplomacy activities for Kyrgyzstan. In line with this goal, the study examines TIKA's public diplomacy activities towards Kyrgyzstan between 2004-2020. This study also examines whether TIKA's activities and projects are undertaken as planned and delivered on time and whether the targets have been achieved in terms of public diplomacy. By conducting a literature review examining printed and electronic materials related to the public diplomacy activities carried out by TIKA, this study tries to determine how effective these activities have been. This study also draws attention to the developments and gaps in the literature regarding the public diplomacy carried out by Turkey towards Kyrgyzstan, based on the example of TIKA. It is aimed to shed light on future studies with the data obtained within the scope of the study.

Keywords: Diplomacy, Public Diplomacy, Kyrgyzstan, Turkish Public Diplomacy, Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA)

Giriş

Küreselleşmeye paralel olarak XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası ilişkilerde geleneksel diplomasi anlayışının yerine *yumuşak güç* veya *softpower* olarak da tanımlanan kamu diplomasisi almaya başlamıştır. Devletlerin izledikleri dış politikalar irdelendiğinde farklı kamu

¹ Makale, "Kırgızistan'da Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyet Alanları" isimli yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

diplomasisi uygulamalarının olduğu görülmektedir. Devletler, geleneksel diplomasi anlayışının etkisini kaybetmesi, ülke sınırlarının küreselleşmeyle kalkması ve iletişim araçlarının gelişmesi vb. faktörlere bağlı olarak diplomasi alanında hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşamış, bunun bir sonucu olarak kamu diplomasisine ağırlık vermeye başlamıştır. Devletler; hedef ülkelerin kamuoyunda olumlu bir imaja ve algıya sahip olmaya ve bununla hedef kamuoyunu etkilemeye yönelik siyasi, ekonomik, kültürel vb. alanlarda kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirerek uluslararası alanda elde etmek istedikleri hedeflere ulaşmak gayesi gütmüşlerdir. Dış politikada hedef ülkelerin kamuoyunun gönlünü kazanmaya yönelik faaliyetleri içeren kamu diplomasisinin bir ülkenin dışarıdaki imajını ve algısını oluşturmada en önemli yöntemlerden biri olduğu aşikârdır.

Diplomasisi alanında köklü bir geleneğe sahip olan Türkiye, diplomatik faaliyetlerini geniş bir coğrafyada hem resmî hem de resmî olmayan diğer aktörler eliyle etkin olarak yürütmektedir. Uluslararası diplomasideki değişim ve dönüşümün bir sonucu olarak Türkiye de dış politikada geleneksel diplomasi anlayışı yerine giderek önem kazanan kamu diplomasisi alanına ağırlık vermeye başlanmıştır. Kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını etkin olarak kullanmak Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik konum ve uluslararası alanda görülen gelişmeler açısından önem arz etmektedir.

Türkiye yakın ve uzak coğrafyalarda izlediği dış politika gereği kamu diplomasisi çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye için kamu diplomasisi açısından önemli merkezlerden biri de hem tarihî ve kültürel bağları bulunan hem kendisi için jeopolitik önem taşıyan Orta Asya coğrafyasıdır. Kamu diplomasisi açısından çeşitli avantaj ve imkânlarla sahip olan Türkiye, özellikle 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Orta Asya coğrafyasına yönelmiş, yeni kurulan Türk Cumhuriyetlerine yönelik oluşturduğu politika ve stratejilerle kamu diplomasisi faaliyetlerine hız vermiş ve söz konusu coğrafyada etkinliğini artırmaya çalışmıştır. Kendisi için önemli kazanımlar ve fırsatlar sunan bu coğrafyada Türkiye'nin söz sahibi olabileceği düşünülmektedir. Böylelikle Türkiye, sahip olduğu güçle ve yürüteceği kamu diplomasisi faaliyetleri ile ulusal menfaatlerini hem dünya genelinde hem de içinde bulunduğu coğrafyada koruma şansına sahip olabilecektir.

Türkiye'nin Orta Asya coğrafyasında çeşitli kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüttüğü Türk Cumhuriyetlerinden biri de Kırgızistan'dır. Türkiye, uluslararası alanda değişen ve yeni oluşan şartlar doğrultusunda diplomasi alanında yıllardır elde ettiği birikimle başta kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum, özel sektör ve diğer aktörler eliyle Kırgızistan'a yönelik diplomatik yeni açılımlar gerçekleştirerek kamu diplomasisi faaliyetleri icra etmeye başlamıştır. İki ülke arasındaki iş birliğini her alanda geliştirmek amacıyla Kırgızistan kamuoyunun etkilenmesi, yönlendirilmesi, ikna edilmesi gibi hedefler doğrultusunda bu çalışmaların ağırlıklı olarak iktisadi, sosyal, eğitim, insani, sivil toplum, vatandaş (yurttaş), medya, din, ticaret vb. alanlara yönelik olduğu görülmektedir. Türkiye, sahip olduğu kaynaklar ve araçlar vasıtasıyla kamu diplomasisi bağlamında Kırgızistan'ın iktisadi istikrar, devlet teşkilatının güçlenmesi gibi konularda sosyoekonomik stratejiler geliştirmiştir. Bu doğrultuda başta TİKA olmak üzere çeşitli aktörler eliyle yürüttüğü eğitim programları, projeler ve teknik yardımlar ile Kırgızistan'a her alanda gerekli desteği sağladığı görülmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Kırgızistan, diğer Türk Cumhuriyetler gibi Türkiye için stratejik derinliği sahiptir. Türkiye, 1990'lardan beri yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri ile bu ülke ile ilişkilerini daha da geliştirme gayreti içerisinde. Türkiye 2000'li yıllarda kamu diplomasisi alanında kurumsallaşmaya önem vermiş ve önemli çalışmalara imza atmıştır. Bu alanda yaşanan değişim ve dönüşümün bir sonucu olarak Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik önceki senelerde süregelen kamu diplomasisi uygulamalarının değiştiği görülmektedir. Türkiye-Kırgızistan ilişkileri daha çok stratejik ortaklık hedefi çerçevesinde gelişmiştir. Özellikle 2018'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile kamu diplomasisi alanında yeni bir sayfa açılmıştır. Yaşanan dönüşüm ile yeni politikalar oluşturulmuş, kamu kurumları yeniden yapılandırılmış ve kamu diplomasi alanı yeniden şekillendirilmiştir. Türkiye-Kırgızistan ilişkileri de bu kapsamda yeni bir boyut kazanmıştır.

Türkiye, gerçekleştirdiği kamu diplomasi faaliyetleri ile 1990'lardan beri genç Kırgızistan'ın bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürmesine önemli katkılar sunmuştur. Bununla birlikte iki devlet arasında

Sovyetler Birliği Dönemi'nde kaybolan tarihî ve kültürel bağların yeniden kurulması amaçlanmıştır. Tüm bu sürecin sonunda Türkiye ile Kırgızistan arasında stratejik ortaklığın geliştiği ifade edilebilir. Bu ortaklık diğer Türk Cumhuriyetlerinin de bulunduğu “Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi” (YDSK) mekanizması çerçevesinde yürütülmektedir. Ayrıca Türkiye-Kırgızistan arasında her alanda ilişkileri geliştirmek için devlet başkanlarının nezdinde çeşitli kuruluşlar oluşturulmuş, iki ülke arasında çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. Her iki ülke de diğer Türk Cumhuriyetleri ile birlikte siyasi ve iktisadi alanlarda TÜRKSOY, TÜRKPA, TDİK, Türk İş Konseyi, TAKM gibi kuruluşlara üyedir. TİKA, Türk Kızılay, DİB, TDV, MEB, KTMÜ gibi kurumlar da iktisadi, sosyal, kültürel, eğitim ve dinî alanlarında iki ülke ara arasında ilişkileri ve iş birliklerini kamu diplomasisi alanında geliştirmek ve teşvik etmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu çalışmanın hedefi Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinin merkezinde yer alan TİKA'nın etkinlik alanlarını belirlemektir. Bu hedef doğrultusunda 2004-2020 yılları arasında Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde TİKA'nın hangi kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştirdiği sorusu çalışmanın ana problem sorusu olarak kullanılmıştır. TİKA'nın Kırgızistan'da gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetleri konusu *Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Kırgızistan, Türk Kamu Diplomasisi, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)* gibi anahtar kelimeler kullanılarak hem basılı hem de elektronik materyallere ulaşılmıştır. Yapılan tarama sonucunda elde edilen veriler incelenerek kullanılan TİKA'nın Kırgızistan'daki Türk kamu diplomasisindeki etkinlik alanları gösterilmeye ve bu konuda alan yazındaki gelişmelere ve boşluklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Böylelikle benzer konularda çalışan araştırmacılara özet sunarak ortak bilimsel çalışmalara zemin hazırlamak ve elde edilen veriler doğrultusunda politika yapıcılara fayda sağlanması beklenmektedir.

Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik icra ettiği kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde TİKA'nın bu ülkedeki etkinliği belirlenmeye ve mevcut durumu gösterilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerle TİKA'nın kamu diplomasisi faaliyetlerinin Türkiye-Kırgızistan ilişkilerini nasıl etkilediği ve Türkiye'nin Kırgızistan'ın yeniden inşasına nasıl katkı sağladığı gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada Türkiye'nin TİKA aracılığı ile Kırgızistan'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin sonuçları ve gerçekleştirilme süreci hususuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilmiş verilerle gelecekteki çalışmalara ışık tutmak hedeflenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada konusu ve amacından dolayı alanyazın incelenmesi metodu kullanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir (Özkan, 2021,s. 2).

Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde TİKA'nın yürüttüğü faaliyetlere ilişkin hem basılı hem de elektronik materyaller incelenmiştir. Ulaşılan verilerle Kırgızistan'daki yürütülen Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde TİKA'nın etkinlik alanlarını belirlenmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmaya esas olan basılı materyaller kütüphanelerden, elektronik materyaller ise genel ağ üzerindeki farklı veri tabanlarından elde edilmiştir. Veri tabanlarında Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Kırgızistan, Türk Kamu Diplomasisi, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gibi anahtar kelimeler kullanılarak dokümanlara ulaşabilmek için tarama yapılmıştır. Buna göre çalışmaya esas olan verilere ulaşılmıştır.

Türk Kamu Diplomasisinin Kurumsal Yapısı

Devletler, hedef devletlerin kamuoyuna politikalarını çok boyutlu olarak anlatmak; onları etkilemek, yönlendirmek, ikna etmek vb. amaçlarla kamu diplomasi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bunun içinde birçok kurumu da içine alan farklı araçlar kullanmaya başlamışlardır.

Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın 1990'ların başında dağılmasının ardından Türkiye Orta Asya ve Balkanlar ekseninde uluslararası siyasette aktif bir rol almak istemiş, bunun için kamu diplomasisine yönelik faaliyetlerine ağırlık vermiş; Başbakanlık, Dışişleri ve MEB teşkilat yapısı içerisinde birtakım kurum ve kuruluşlar oluşturulmuş, (Emine Kılıçaslan, 2020, s.64), kamu diplomasisi araçlarını etkin ve faal olarak kullanmaya başlamıştır. Türkiye, bu yıllarda kamu diplomasisi çalışmalarını 1992 yılında oluşturulan TİKA üzerinden gerçekleştirmiş, Yugoslavya ve SSCB'nin dağılması ile ortaya çıkan bu süreci TİKA eliyle biçimlendirmiştir. (Baris Doster, 2016, s. 204). TİKA, Orta Asya ve Balkanlardaki Müslüman ve Türk toplumlarla iletişim kurma ve etkileşime geçme sürecinde etkili olmuştur.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002'de tek başına iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'de kamu diplomasisi kavramı yeni bir dış politika anlayışı ve öğretisi doğrultusunda yeniden şekillendirilmiş ve kurgulanmıştır. Türkiye, Balkanlardan Orta Asya'ya kadar uzanan coğrafyada köprü görevini üstlenmesinden doğan bir güce sahiptir. Bu güç askerî, ekonomik ya da teknolojik başarıdan daha ziyade Osmanlı deneyiminden gelen, tarih ve kültür bağlarından kaynaklanan yumuşak güçtür. Tarihsel süreçte yaşadığı deneyimlerle elde ettiği kazanımlarla mevcut yaklaşımlarını sentezleyerek kendini etkin bir biçimde uluslararası kamuoyuna ifade etmeye çalışan Türkiye, ulusal menfaatleri doğrultusunda kamu diplomasisi çalışmalarında atağa kalkarak bu alandaki uygulamalara ağırlık vermiştir. Dış politika uygulama süreçlerinde kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını çeşitli kamu ve sivil kurum ve kuruluşların çatısı altında faal olarak kullanılmaya başlamıştır. Türkiye, kamu diplomasisi alanında kurumsallaşarak bugünkü kamu diplomasisi mekanizmasının altyapısını oluşturmaya ve bu doğrultuda görev alacak kurumların temellerini atmaya başlamıştır. Kamu diplomasisi kuruluşlarının önemi bu süreçte daha da artarak Türkiye'nin izlediği dış politika süreçlerinde önemli bir işleve sahip olmuşlardır (Ekşi, 2014, s.142). Bu kurumların başında günümüzde T.C. İletişim Başkanlığı çatısı altında faaliyetlerine devam eden Anadolu Ajansı (AA) ile bugün lağvedilmiş olan Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) gelir. BYEGM'nin Türkiye'nin kamu ve diğer aktörle iş birliği hâlinde tanıtma ve aydınlatma çalışmalarını icra etmek, propaganda faaliyetlerini yürütmek ve Türkiye'nin dünya basındaki gücünü, kapasitesini ve etkinliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak gibi temel görevleri üstlenmişti. Uluslararası kamuoyu ve medyada Türkiye hakkında doğru ve gerçekçi bir algı oluşturmaya yönelik faaliyetler de gerçekleştirmekle yükümlü idi (Aydemir, 2016, s.354).

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin ilgili kurumların iş birliğinde yürütülmesi amacıyla üst koordinasyon yapısı olarak 2010 yılında Başbakanlık düzeyinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK) kurulmuştur (Ekşi, 2014, s.184). KDK'nın oluşturulması Türkiye'deki kamu diplomasisi faaliyetlerinin kurumsallaştırılmasında önemli bir adım olmuştur (Yıldırım Turan ve Ahmet Karafil, 2017, s. 23). KDK, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sürecine kadar Türkiye'nin dünya siyasetinde bölgesel ve uluslararası bir aktör olması yolunda Türkiye'nin tarihî birikim ve kültürel zenginliğinden ve diğer yumuşak güç kaynaklarından faydalanarak kamu diplomasisi alanında yeni etkileşim sahaları oluşturulmasında ve uluslararası kamuoyunun dış politikada desteğinin alınmasında önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Türkiye'de kamu diplomasisinin ilk kaynağı, oluşturucusu ve yürütücüsü kamudur. Türk dış politikasında kamu diplomasisinin yürütülmesi T.C. Cumhurbaşkanlığı ile Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Millî Eğitim, Millî Savunma Bakanlıkları ve onlara bağlı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Türk kamu diplomasisi alanında devlet kurumları dışında sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, şirketler ve devlet destekli kurum ve kuruluşlar da faaliyet göstermektedir.

Türk Kamu Diplomasisinde Kırgızistan'ın Yeri ve Türkiye-Kırgızistan İlişkileri

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile Türk kamu diplomasisinin merkezlerinden biri hâline gelen Orta Asya coğrafyasına yönelik politikalar geliştirerek bu bölgedeki Türk Cumhuriyetlerine yönelik kamu, kamu destekli, sivil ve özel sektör kurum ve kuruluşlar ile kamu diplomasisi bağlamında etkin olarak birçok faaliyet icra etmiştir. Orta Asya'da aktif bir rol almak düşüncesiyle hareket eden Türkiye, bu ülkelerle ilişki ve iş birliklerini çok boyutlu olarak birçok alanda ortak menfaat ekseninde hızla geliştirmiştir. Yeni kurulan Türk devletleri üzerinde model ve lider olma amacıyla aktif bir kamu diplomasisi yürütmeye ve bölgedeki diğer güçlü devletler olan İran ve Rusya ile rekabet etmeye çabalamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda Türkiye'nin bölgeye yönelik yürüttüğü politikası değişerek siyasi güç kazanma çabası, stratejik ortaklık ve ekonomik iş birliğini geliştirmeye doğru kaymıştır. Bölgedeki Türk Cumhuriyetlerinin her alanda yeniden yapılanma ve kalkınmalarına yönelik stratejik ve ekonomik ilişkileri geliştiren bir yumuşak güç (soft power) olarak varlığını sürdürme politikası uygulanmaya başlanmıştır (Emrah Denizhan, 2010, s.18). Türkiye'nin TİKA vasıtasıyla bu ülkelere yönelik kalkınma programları icra etmeye başladığı ve her konuda ikili ilişkilerini mütakabil etkinlikler ve egemen eşitlik geliştirme ekseninde hareket ettiği görülmektedir (Uğur Ünal, 2016, s. 313).

Türkiye'nin kamu diplomasisi kapsamında siyasi, iktisadi, sağlık, kültürel, eğitim vb. alanlarda çalışmaların yürütüldüğü Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden biri de Kırgızistan'dır. Türkiye-Kırgızistan arasındaki ilişkilerin temelinde, köklü bir geçmişi olan tarihî ve kültürel derin bağlar ve özellikle aynı dili konuşmaları yatar. Ancak buna rağmen iki ülke arasındaki ilişkilerin SSCB'nin yıkılışına kadar uzun yüzyıllar boyunca güçsüz olduğu söylenebilir.

Kırgızistan Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra 1991'de bağımsızlığını ilan etmesi ile Kırgızistan'ı ilk tanıyan ülke Türkiye'dir. Türkiye-Kırgızistan arasındaki ilişkiler Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanması ile yeni bir döneme girer ve siyasi, iktisadi, kültürel alanlarda çok yönlü olarak gelişir (Akıncı ve Akzholova, 2020, s.725.). Türkiye ile Kırgızistan arasındaki diplomatik ilişkiler 1992'de mütakabiliyet esasına dayalı olarak Bişkek ve Ankara'da Büyükelçiliklerinin açılması ile tesis edilir. 2011'de YDSK'nın kurulması ile başlayan stratejik ortaklık seviyesindeki ilişkiler bugün birçok alanda sürdürülen iş birlikleri çerçevesinde çok boyutlu olarak sürdürülmektedir. İki kardeş ülke arasında başlayan stratejik ortaklık "Ebedi Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" (1997) ve "Türkiye ve Kırgızistan: Birlikte Yirmi Birinci Yüzyıla Bildirisi" anlaşmaları ile daha da derinleşir. Her iki ülkenin üye olduğu TÜRKSOY, TÜRKPA, TDİK, Türk İş Konseyi, TAKM gibi kuruluşlar siyasi ve iktisadi alanlarda ile KTMÜ, Türk Kültür ve Mirası Vakfı, Türk Akademisi Uluslararası Teşkilatı gibi kurumlar da eğitim ve kültür alanlarında iki ülke arasında ilişkileri ve iş birliklerini kamu diplomasisi alanında geliştiren ve teşvik eden unsurlardır (Akıncı ve Akzholova, 2020, s. 721.). Siyasi, etnik, kültürel ve iktisadi nedenlerle dolayı kamu kurumları ile birlikte sıra STK'ların da Kırgızistan'a alakası bu süreçte yüksek olmuştur. Kamu kurumlarının dışında Kırgızistan'da Türk Kızılay, TDV, İnsani Yardım Vakfı, Yunus Emre Vakfı gibi kültürel, insani vb. gayelerle faaliyet gösteren STK'ların gerçekleştirdiği faaliyetler ve özel sektörün yatırımları Kırgızistan'da Türk kamu diplomasisinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinin merkezinde yer alan TİKA, ilk olarak Dışişleri Bakanlığına daha sonra Başbakanlığa nihayetinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi ile de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır.

TİKA'nın Kırgızistan'daki Etkinlik Alanları

Soğuk Savaş sonrası Orta Asya'da daha önce SSCB'nin egemenliği altındaki Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Kırgızistan gibi Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazanmıştır. Türkiye; ortak bir kültüre, dile ve tarihi dayanan bağları nedeni ile çok yönlü bir dış politika izleyerek bu ülkelerle ikili ve bölgesel ilişkilerini geliştirme çabasına girişmiştir. Bu çabalarını bu ülkelerdeki soydaşlarına yönelik sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel ve teknik vb. alanlarda kamu diplomasi faaliyetleri ile sürdürmüştür. Bu süreç tüm bu çalışmaları yürütecek ve koordine edecek bir kuruma ihtiyaç duyulması üzerine TİKA 1992 yılında kurulmuştur ([http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649\(15.05.2021\)](http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649(15.05.2021))).

TİKA, kuruluş amacına uygun olarak başta Türk Cumhuriyetleri ve akraba toplulukları olmak üzere Türkiye'ye komşu ülkeler ile kalkınma yolundaki ülkeler ve topluluklarına yönelik önemli faaliyetler gerçekleştirmektedir (TİKA Faaliyet Raporu, 2014). Bu bağlamda TİKA'nın en etkin olduğu ülkelerden biri de Kırgızistan'dır. TİKA, Kırgızistan'da ekonomiden sağlığa, tarımdan eğitime, güvenlikten teknik yardıma kadar uzanan çok çeşitli alanlarda kamu diplomasisi uyumaları gerçekleştirmiştir. Kırgızistan'dan gelen talepler doğrultusunda TİKA'nın Kırgızistan'ın sosyoekonomik ilerlemesine ilişkin yürüttüğü çalışma ve desteklerinin çoğunlukla kamu kurumlarının gereksinimlerine ilişkin olduğu görülmektedir (Ünal, 2016, s.365).

TİKA'nın 2004 yılı faaliyet raporu incelendiğinde bu dönemde 39 faaliyetin gerçekleştirildiği ve faaliyetlerin Orta Asya coğrafyasına yönelik politikaların bir parçası olarak sürdürüldüğü ve bazı faaliyetlerin ise Kırgızistan'ın talepleri doğrultusunda yalnızca bu ülke için geliştirilen faaliyetler olduğu belirlenmiştir. TİKA'nın çalışmalarını ağırlıklı olarak proje bazlı olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. Eğitim alanında ders programlarının uyumu, diploma denkliği, öğretmen ve eğitim kurumu yöneticilerine yönelik Türk kültürünü ve millî eğitim sistemini tanıtmaya yönelik hizmetiçi eğitim semineri, MEB'e bağlı yurt dışında Türkçe eğitim veren okullara malzeme, ekipman ve teknik yardım sağlanması konusunda olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Kırgızistan'ın ihtiyaç duyduğu güvenlik, tarım, kamu hizmetleri gibi farklı alanlarda uzman eğitimleri için Türkiye'nin bilgi birikimi ve tecrübesini aktarmaya yönelik eğitim çalışmaları, seminerler, konferanslar, danışmanlık hizmetleri ve inceleme ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. TİKA'nın Kırgızistan'a yönelik altyapı desteği de gerçekleştirmiştir. Kırgızistan'da, küçük ve orta ölçekli girişimciliğin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile kalkınma faaliyetlerine katkıda bulunulması amacıyla Bişkek'te Küçük İşletmeler Sitesi kurulmuştur. Ayrıca arıcılık ve su ürünlerinin geliştirilmesine yönelik projeler kapsamında ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

TİKA, Türkiye'nin SSCB'nin dağılması ile başlayan yeni dış politika anlayışı içerisinde kamu diplomasisi alanında oluşturduğu ilk kurum olması bakımından ayrı önem taşıdığı bilinmektedir. TİKA'nın faaliyetlerini bölgesel ya da ülkesel bazda kimi zamanda hazırladığı özel projeler kapsamında gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Bu projelerin yazımı ve hayata geçirilmesi sürecinde koordinasyonu sağlamaya ve iş birliği hâlinde olmaya önem verildiği görülmektedir. Proje paydaşı olarak iş birliği için hedeflenen devletlerden gelen istekler; ilgili kurum ve kuruluşlara ve STK'lara sunularak onların görüşü alınmaktadır. Projelerin o kurumlardan gelen dönütler göz önünde bulundurularak, hedef devletlerin görüşlerine değer verilerek yumuşak güç ve kamu diplomasisinin işleyişine uygun bir davranış ve yaklaşım içerisinde hazırlandığı görülmektedir. TİKA'nın bu yaklaşımı Kırgızistan'da uyguladığı projelerde ve yürüttüğü faaliyetlerde de sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Kırgızistan'ın ihtiyaç duyduğu alanlarda ve Kırgız hükümetinin geri dönüşleri doğrultusunda kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirdiği ve projeler hazırladığı tespit edilmiştir.

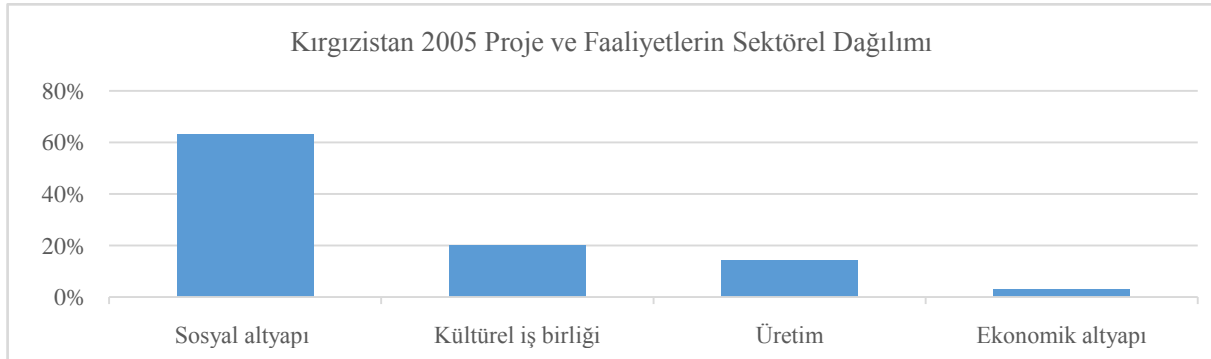
TİKA, 1992'de kuruluşundan günümüze kadar hem ekonomik hem de siyasi yönden zorlu bir dönüşüm süreci yaşayan Kırgızistan'ın kalkınmasına yönelik Türkiye tarafından süreklilik içerisinde yukarıdaki grafiklerde görüldüğü gibi uzmanlık eğitimi, eğitim-öğretime katkı, kültürel çalışmalara katkı ile malzeme ve donanım desteği olarak gerçekleştirilen kamu diplomasisi uygulamaları Kırgızistan'ın ekonomi, sağlık, tarım, askerî, kültür ve eğitim gibi alanlarda ulaşmak istediği sonuçları almasında ve ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücüne ulaşmasında önemli bir rol oynadığı ve ciddi katkılar sunduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda TİKA bünyesinde Kırgızistan'da farklı alanlarda projeler yürütüldüğü, dış yardım faaliyetlerinin TİKA aracılığıyla gerçekleştirildiği görülmüştür. Tüm çalışmaların ana noktalarından birinin de Kırgızistan'ın idari ve sivil, ekonomik altyapı ve hizmetlere yönelik olarak gerçekleştirildiği ve TİKA'nın bu hususta önemli katkılar sunduğu görülmüştür. TİKA'nın bunu yanı sıra, kültürel ve toplumsal mirası ve değerlerin korunması için de çalışmalar yürüttüğü, bu çerçevede yetişmiş insan gücü desteği verdiği de belirlenmiştir. Türkiye, aynı dili konuşan ve ortak değerlere sahip olan ve yeni kurulan Kırgız Cumhuriyeti'ne eğitim, özellikle ilk yıllarda verdiği her türlü destekle bu ülkenin kalkınmasında ve kendi kimliğini oluşturmasında önemli bir rol oynadığı kabul görmektedir.

Gerçekleştirilen çalışmada Türkiye'nin Orta Asya'da kamu diplomasisi yürüttüğü Türk Cumhuriyetleri arasında en çok destek verdiği ülkelerden biri Kırgızistan olduğu gözlemlenmiştir. Bu yardımlar nüfusa orantılandığında Kırgızistan'ın en çok yardımı alan ülkenin olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye tarafından yürütülen bu çalışmalar ve gerçekleştirilen yardımların "Türkiye'nin bu coğrafyada kamu diplomasisi faaliyetlerini önemseydiği" tezini doğrulamakta olduğunun bir göstergesi sayılabilir.

TİKA tarafından yürütülen tüm bu kamu diplomasi çalışmaları Kırgızistan'ın siyasi ve ekonomik istikrarına destek olduğu ve ülkenin daha demokratik bir düzene kavuşmasına ve iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağladığı ve Türkiye'nin imaj algısını olumladığı, Türkiye'nin Kırgız kamuoyu üzerinde olumlu imajı ve algısında TİKA'nın önemli bir misyonu olduğu görülmektedir

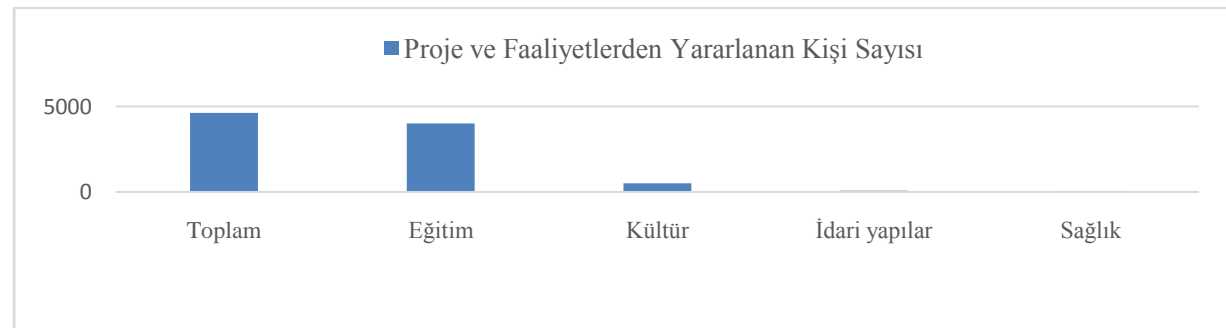
Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik icra ettiği kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde TİKA'nın bu ülkede oldukça etkin olduğu gözlemlenmiştir. TİKA'nın kamu diplomasisi faaliyetlerinin Türkiye-Kırgızistan ilişkilerini olumlu yönde geliştirdiği ve Kırgızistan'ın yeniden inşasında rol aldığı söylenebilir. Ayrıca, bu çalışmada Türkiye'nin TİKA aracılığı ile Kırgızistan'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin sonuçları ve gerçekleştirilme sürecin devamlılık olduğu söylenebilir. Dünya, Kırgızistan ve Türkiye'deki siyasi, sosyal, ekonomik gelişmelerin ve krizlerin TİKA'nın faaliyetlerini etkilediği ve buna şekillendiği de gözlemlenmiştir. Proje ve faaliyetlerle sağlanan desteklerin bunlara paralel sürdürüldüğü görülmüştür

TİKA'nın 2005 yılına ilişkin faaliyet raporu incelendiğinde bu dönemde 18 faaliyetin gerçekleştirildiği ve bu faaliyetlerin eğitim, idari ve sivil altyapı, sağlık ve kültürel vb. alanlara yönelik olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların proje bazlı olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. 2005 yılında gerçekleştirilen faaliyetlerin sektörel dağılımı aşağıdaki Grafik 1.1.'de gösterilmiştir.

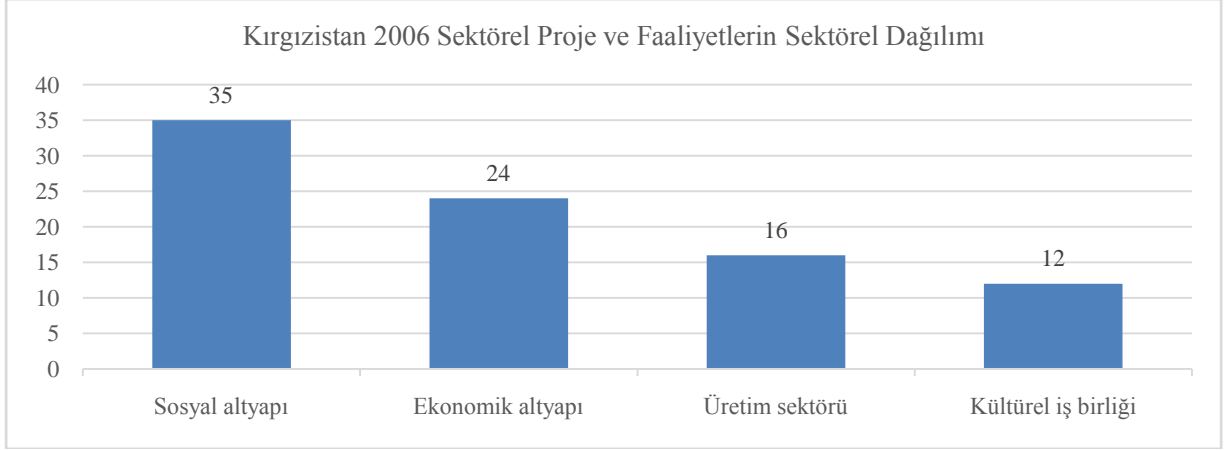
Grafik 1.1. Kırgızistan 2005 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2005:75).

Bu proje ve faaliyetlerden yararlanan kişi sayısı ise sektörlere göre Grafik 1.2.'de gösterilmiştir:

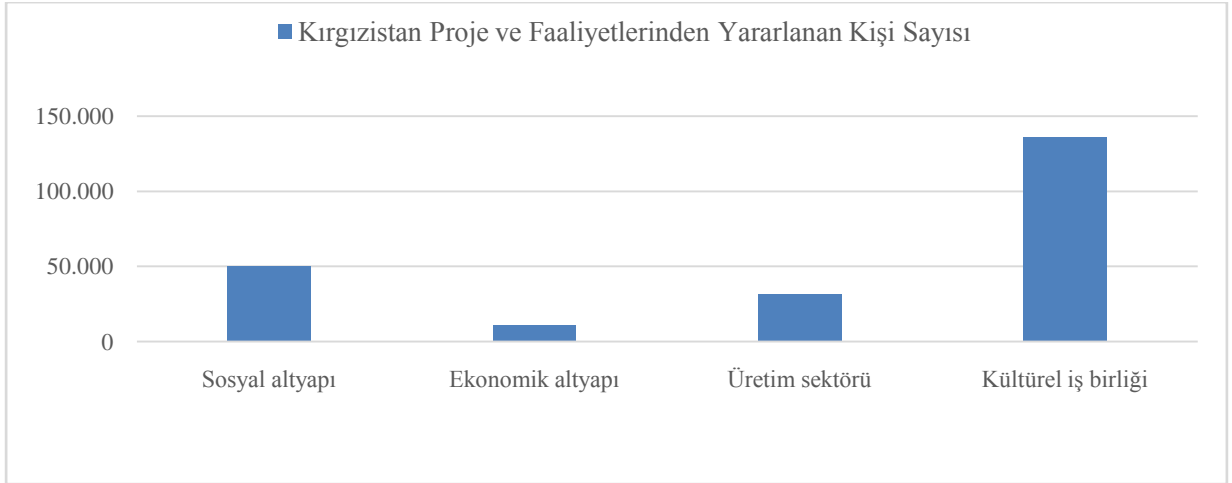
Grafik 1.2. Kırgızistan Proje ve Faaliyetlerinden Yararlananlar (TİKA Faaliyet Raporu, 2005:75)

2006 yılında Kırgızistan'da 87 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlerin ağırlık noktası önceki yıllarda olduğu gibi başta eğitim, uzman eğitimidir. TİKA'nın 2006 yılına ilişkin faaliyet raporu incelendiğinde proje ve faaliyetlerin sektörel dağılımı aşağıdaki Grafik 1.3'te gösterilmiştir:

Grafik 1.3. Kırgızistan 2006 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2006:125)

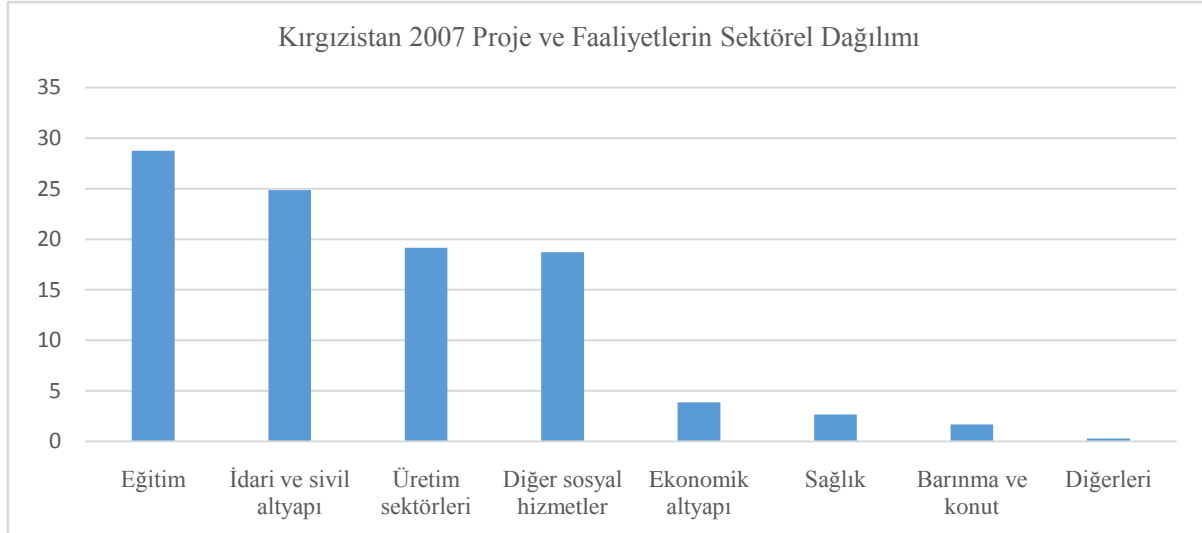
Bu faaliyetlerden yararlanan kişi sayısı sektörlere göre Grafik 1.4.'te gösterilmiştir:

Grafik 1.4. Kırgızistan Proje ve Faaliyetlerinden Yararlananlar (2005) kişi (TİKA Faaliyet Raporu, 2006:125).

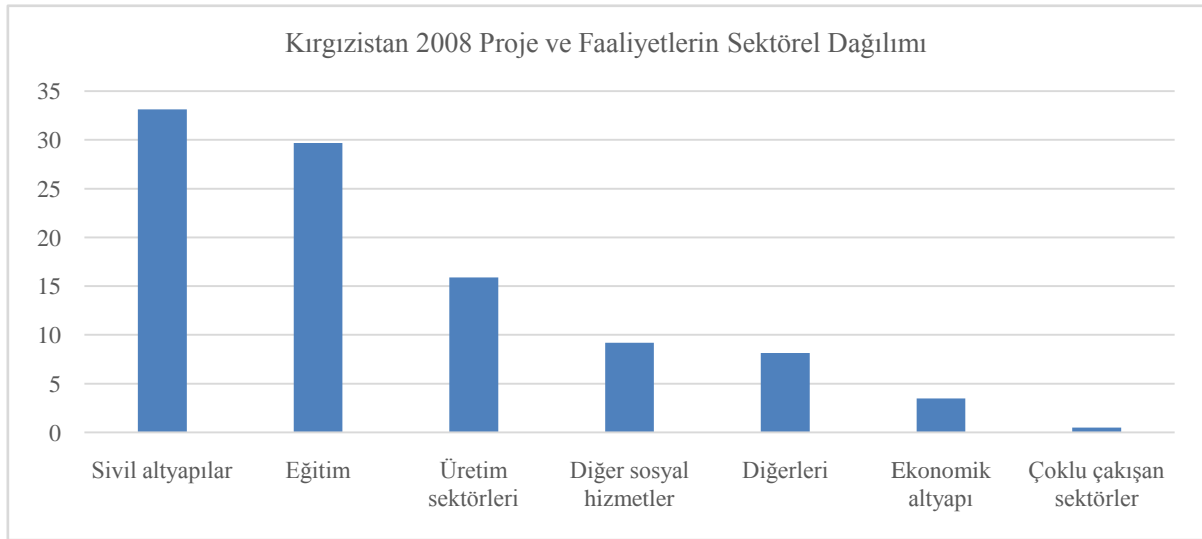
Grafik 1.4.'te görüldüğü gibi Kırgızistan'da yürütülen proje ve faaliyetlerden istifade eden toplam kişi sayısı 218.700'dür. Sektörel bazda 35 proje ile sosyal altyapıların geliştirilmesi sektörü öne çıkarken yararlanan kişi bakımından 136.100 kişi ile kültürel iş birliği birinci sıradadır.

TİKA'nın 2007 yılı faaliyet raporu incelendiğinde bu dönemde de kalkınma yardımı faaliyetleri Kırgızistan'ın ihtiyaç duyduğu alanlarda ekonomik ve siyasi istikrarına destek sağlayacak şekilde sürdürüldüğü görülmektedir. TİKA tarafından 2007 yılında kullanılan toplam kaynağın %2.35'i Kırgızistan için harcanmıştır. 2007 yılında Kırgızistan'a yapılan kalkınma yardımları kapsamında 35 proje gerçekleştirilmiştir. Bu projelere 93 kişinin katılımı sağlanmıştır. Bu proje ve faaliyetler kapsamında yapılan harcamaların sektörlere göre Grafik 1.5.'te gösterilmiştir:

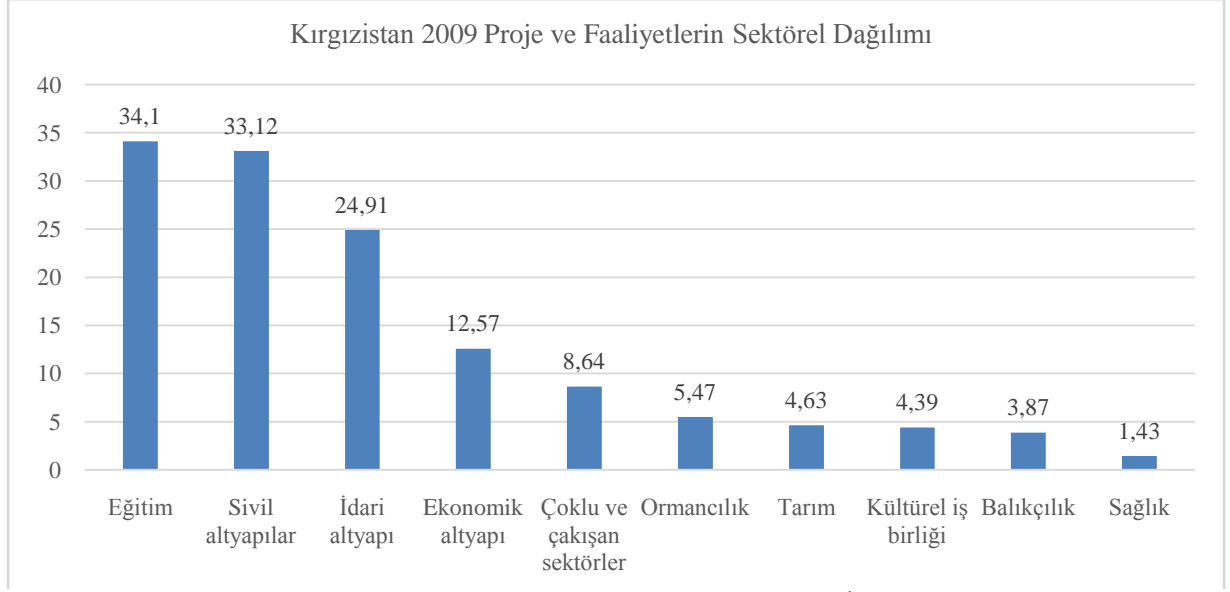
Grafik 1.5. Kırgızistan 2007 Proje ve Faaliyetleri Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2007:35).

TİKA 2008 yılında faaliyetlerini Kırgızistan'ın "2007-2010 Kalkınma Strateji Planı"na paralel ağırlıklı olarak sosyal altyapılar ve üretim sektörlerinde yoğunlaştırmıştır. 2008 yılında Kırgızistan'a yapılan kalkınma yardımları kapsamında 35 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu proje ve faaliyetler kapsamında yapılan harcamaların sektörlere göre Grafik 1.6.'da gösterilmiştir.

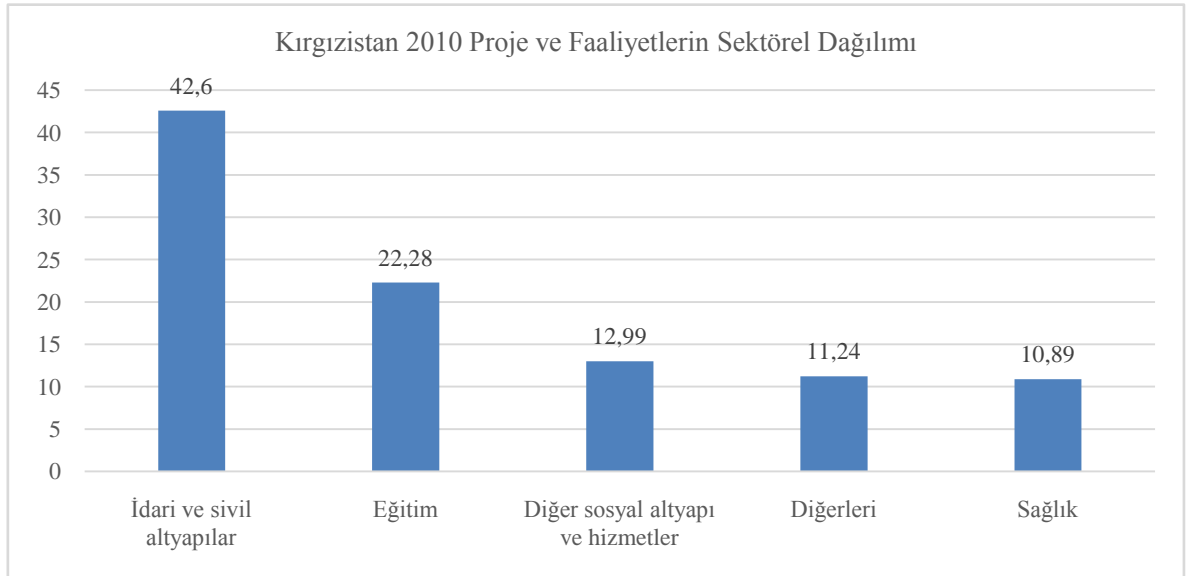
Grafik 1.6. Kırgızistan 2008 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2008:33).

TİKA'nın 2009 yılı faaliyet raporu incelendiğinde TİKA tarafından 2009 yılında kullanılan toplam kaynağın %1.03'ü Kırgızistan için harcağı görülmektedir. 2007-2010 Kalkınma Strateji Planına paralel olarak proje ve programlar yürütülmüş olup bu kapsamda kalkınma yardımı faaliyetlerinin Kırgızistan'ın ihtiyaç duyduğu alanlarda sürdürüldüğü görülmektedir. 2009 yılında daha çok sosyal altyapılar ve üretim sektörlerini destekleyici faaliyetler yürütülmüştür. 2009 yılında Kırgızistan'a yapılan kalkınma yardımları kapsamında 47 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu proje ve faaliyetler kapsamında yapılan proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.7.'de gösterilmiştir.

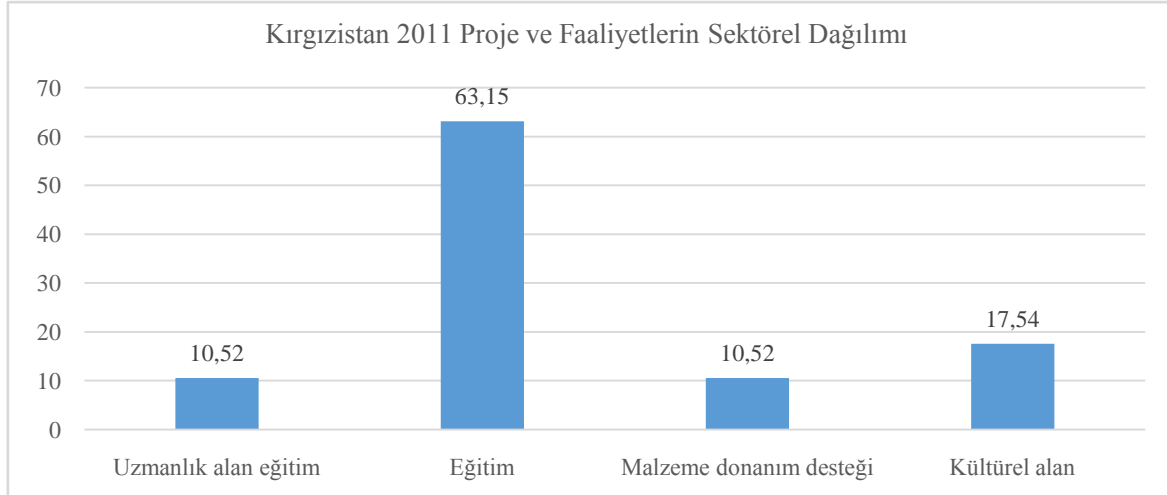
Grafik 1.7. Kırgızistan 2009 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2009).

TİKA'nın 2010 yılı faaliyet raporu incelendiğinde TİKA tarafından 2010 yılında kullanılan toplam kaynağın %1.07'sinin Kırgızistan için harcadığı görülmektedir. TİKA 2010 yılında faaliyetlerini ağırlıklı olarak idari ve sivil altyapılar ile eğitim sektörlerinde yoğunlaştırmıştır. 2010 yılında Kırgızistan'a yapılan kalkınma yardımları kapsamında 27 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.8.'de gösterilmiştir:

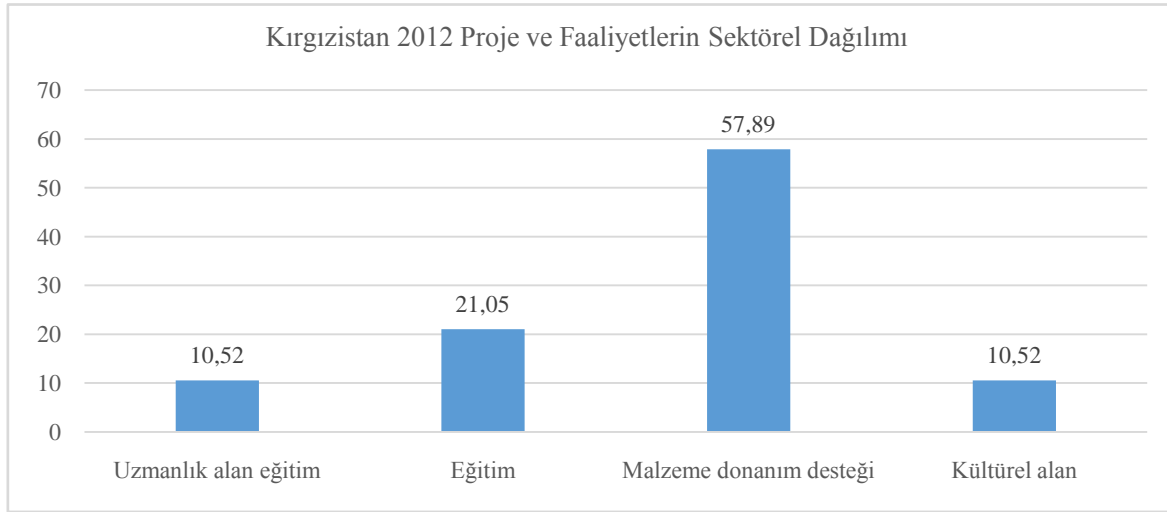
Grafik 1.8. Kırgızistan 2010 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2010:112).

TİKA'nın 2011 yılı faaliyet raporu incelendiğinde TİKA tarafından 2011 yılında Kırgızistan'da kamu diplomasisi kapsamında gerçekleştirdiği proje ve faaliyetlerinin ağırlıklı olarak eğitim alanında destekleyici özellikte olduğu görülmektedir. 2011 yılında Kırgızistan'da 57 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.9.'da gösterilmiştir:

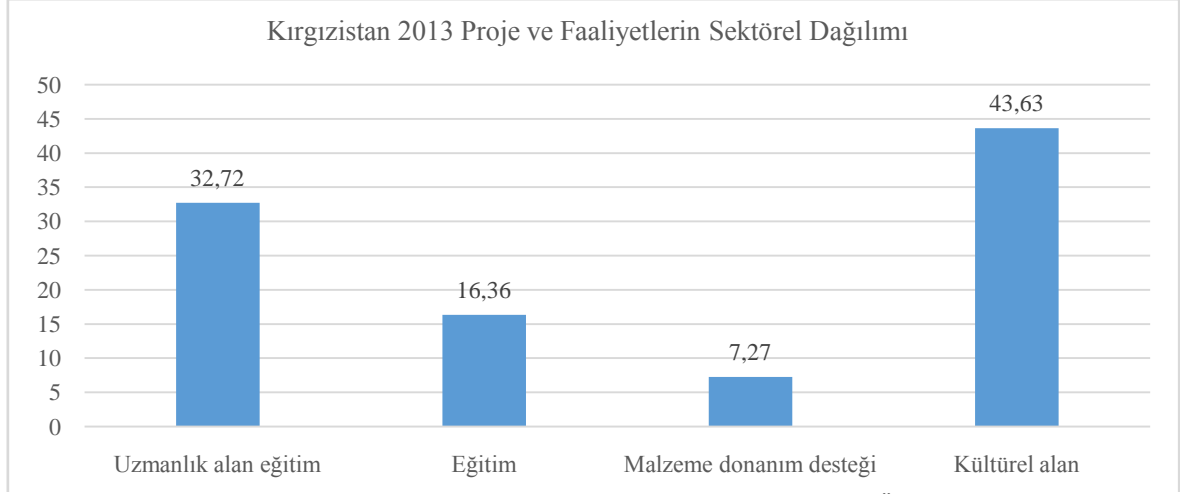
Grafik 1.9. Kırgızistan 2011 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (Ünal, 2016, s.374).

TİKA'nın 2012 yılı faaliyet raporu incelendiğinde TİKA tarafından 2012 yılında Kırgızistan'da kamu diplomasisi kapsamında gerçekleştirdiği proje ve faaliyetlerinin mevcut alt yapının kuvvetlendirilmesi ekseninde Kırgızistan'ın kalkınma hareketini ekonomi, eğitim, sağlık, tarım ve güvenlik alanlarında destekleyici özellikte olduğu görülmektedir. 2012 yılında Kırgızistan'da 38 proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.10.'da gösterilmiştir.

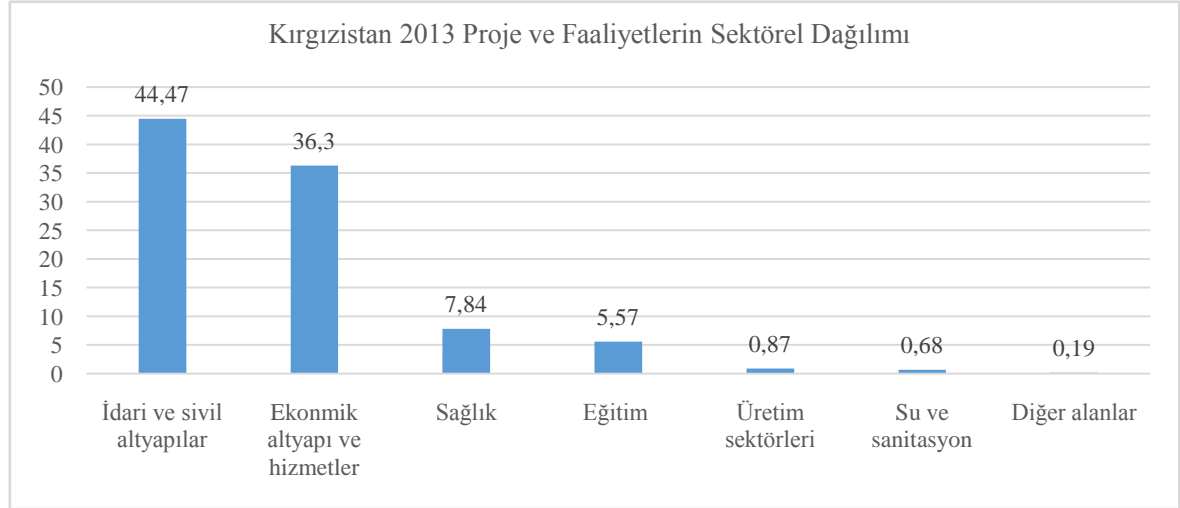
Grafik 1.10. Kırgızistan 2011 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (Ünal, 2016, s.337).

TİKA'nın 2013 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Kırgızistan'daki kamu diplomasisi çalışmaları kapsamında 55 ayrı uygulama gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmaların bir önceki yılda olduğu gibi mevcut alt yapının kuvvetlendirilmesi ekseninde Kırgızistan'ın kalkınma hareketini destekleyici özellikte olduğu görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.11.'de gösterilmiştir.

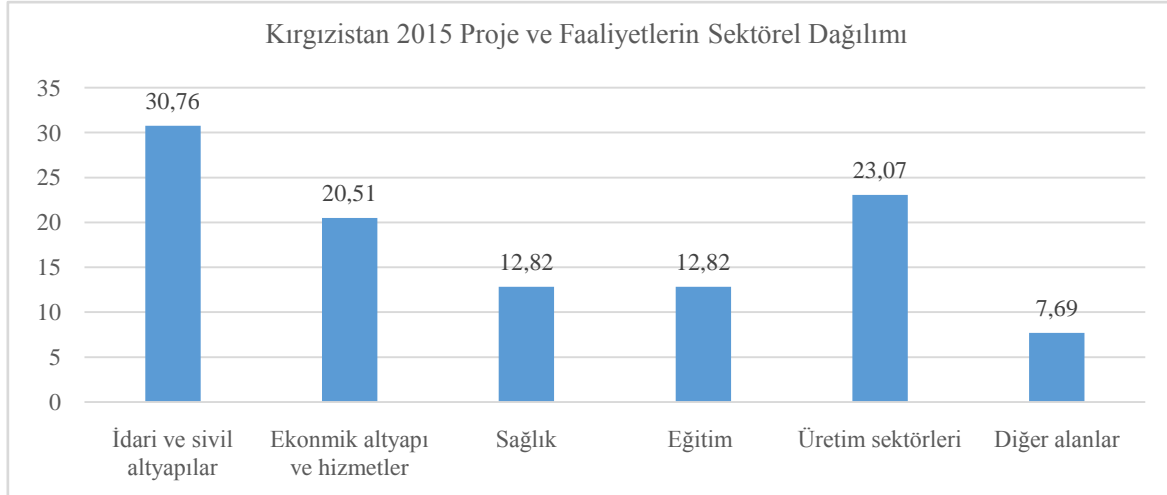
Grafik 1.11. Kırgızistan 2013 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (Ünal, 2016, s.377).

TİKA'nın 2014 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Kırgızistan'daki kamu diplomasisi çalışmalarını kapsamında 30 ayrı uygulama gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Kırgızistan'daki kamu diplomasisi çalışmalarının ağırlıklı olarak idari ve sivil altyapıyı destekleyici nitelikte olduğu görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.12.'de gösterilmiştir.

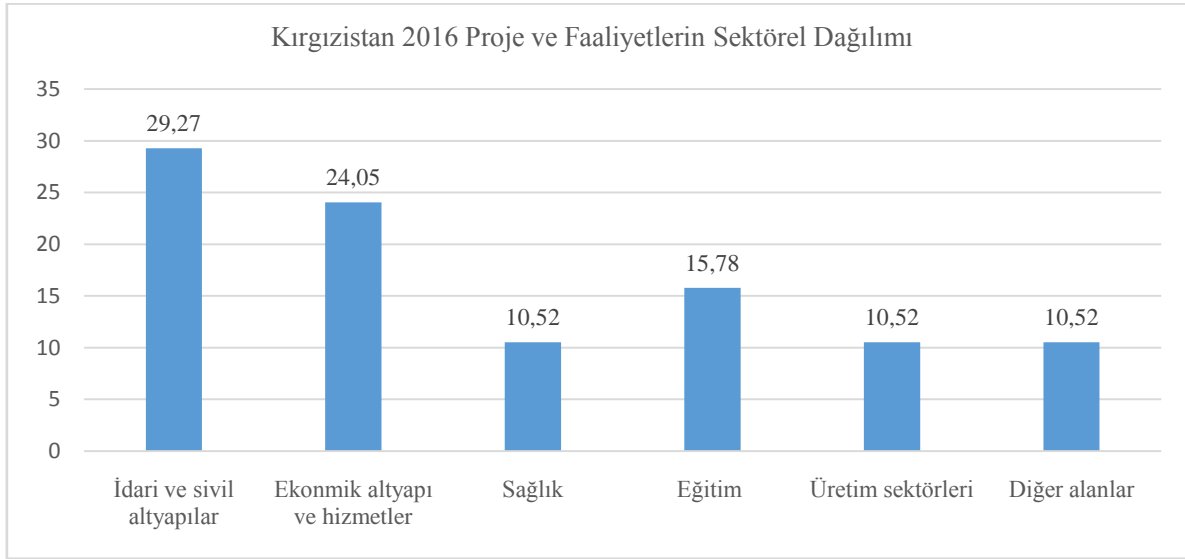
Grafik 1.12. Kırgızistan 2014 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2014:44).

TİKA'nın 2015 yılı faaliyet raporu incelendiğinde kamu diplomasisi kapsamında 39 farklı uygulama gerçekleştirilerek Kırgızistan'a sosyal, idari ve sivil altyapılar ve hizmetler ile üretim sektörleri, eğitim, sağlık vb. alanlarda gerçekleştirdiği faaliyetlerle destek verilmiştir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.13.'te gösterilmiştir.

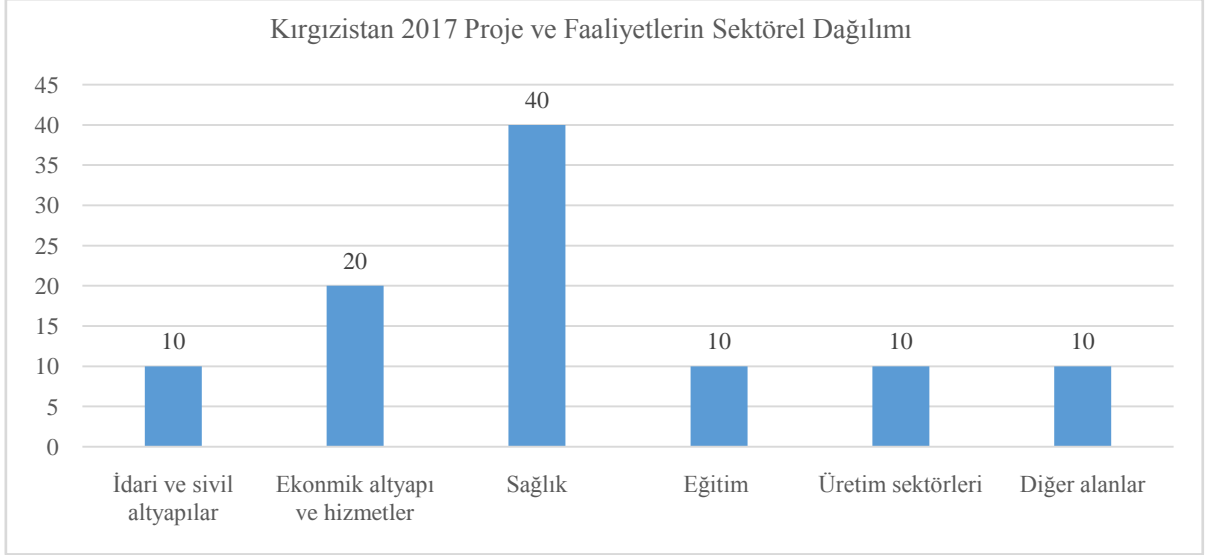
Grafik 1.13. Kırgızistan 2015 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2015:52).

TİKA'nın 2016 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Türkiye'nin 2016 yılında Kırgızistan'a desteğini sürdürdüğü ve kamu diplomasisi kapsamında 19 farklı uygulama gerçekleştirilerek Kırgızistan'a sosyal, idari ve sivil altyapılar ve hizmetler ile eğitim, sağlık vb. alanlarda gerçekleştirdiği faaliyetlerle destek verdiği görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.14'te gösterilmiştir.

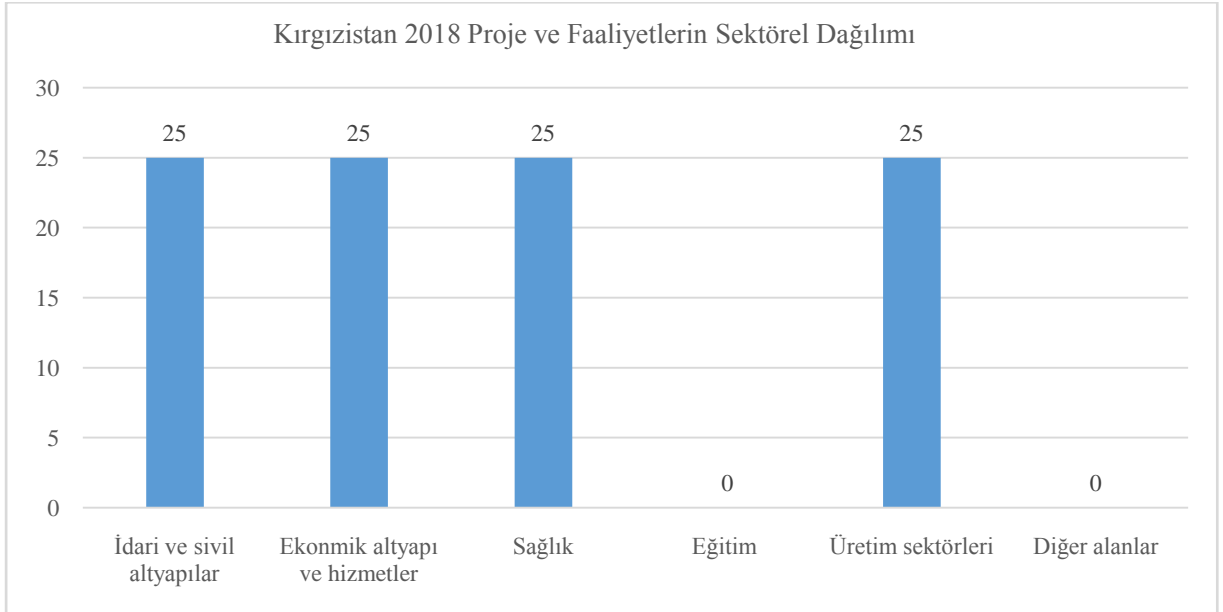
Grafik 1.14. Kırgızistan 2016 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2016).

TİKA'nın 2017 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Türkiye'nin önceki yıllara nazaran Kırgızistan'a kamu diplomasisi kapsamında 10 farklı uygulama gerçekleştirilerek Kırgızistan'a sosyal, idari ve sivil altyapılar ve hizmetler ile eğitim, sağlık vb. alanlarda gerçekleştirdiği faaliyetlerle destek verdiği görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.15'te gösterilmiştir.

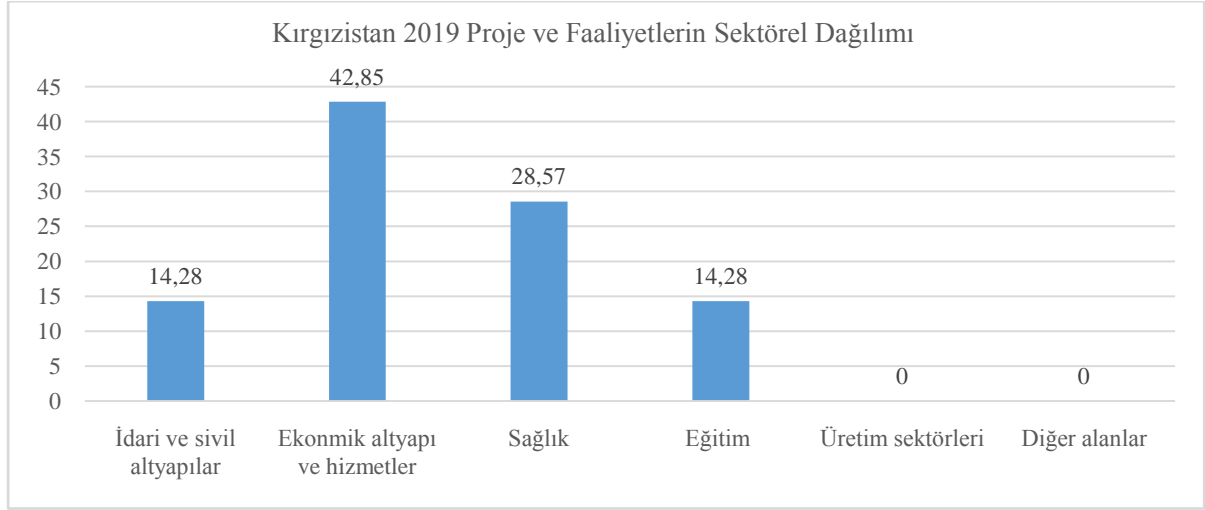
Grafik 1.15. Kırgızistan 2017 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2017).

TİKA'nın 2018 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Türkiye'nin Kırgızistan'da 2018 yılında kamu diplomasisi kapsamında 4 farklı uygulama ile Kırgızistan'a sağlık ve eğitim alanlarında gerçekleştirdiği faaliyetlerle önceki yıllara nazaran daha az destek verdiği görülmektedir. Türkiye'nin 2018 yılında Kırgızistan'a yönelik kalkınma yardımları önceki yıllara göre daha sınırlı bir alanda gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.16'da gösterilmiştir.

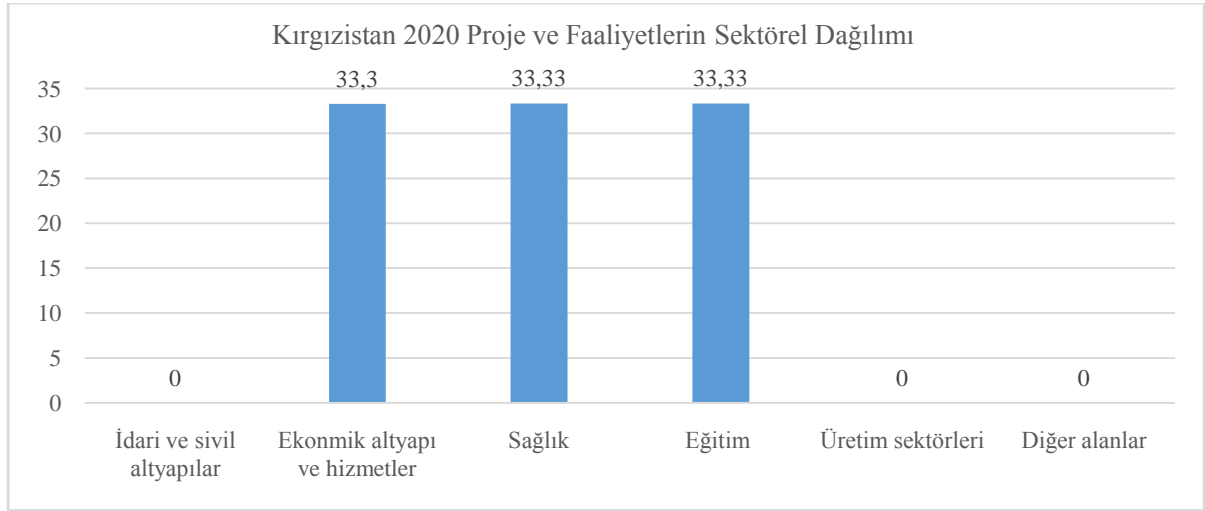
Grafik 1.16. Kırgızistan 2018 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2018).

TİKA'nın 2019 yılı faaliyet raporu incelendiğinde Türkiye'nin Kırgızistan'da 2019 yılında kamu diplomasisi kapsamında 7 farklı uygulama ile Kırgızistan'a sağlık ve eğitim alanlarında gerçekleştirdiği faaliyetlerle destek verdiği görülmektedir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.17'de gösterilmiştir.

Grafik 1.17. Kırgızistan 2019 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2019).

Türkiye, Kırgızistan’da 2020 yılında kamu diplomasisi kapsamında 3 farklı uygulama ile Kırgızistan’a sağlık, tekstil ve tarım alanlarında gerçekleştirdiği faaliyetlerle destek vermiştir. Bu proje ve faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı Grafik 1.18’de gösterilmiştir:

Grafik 1.18. Kırgızistan 2020 Proje ve Faaliyetlerin Sektörel Dağılımı (TİKA Faaliyet Raporu, 2020).

TİKA Başkanlığından edinilen bilgilere göre, 1992-2014 yılları arasında Türkiye, Kırgızistan’a ilişkin kamu diplomasisi kapsamında gerçekleştirdiği proje ve faaliyetler için yaklaşık 38 milyon Amerikan Doları harcamıştır (Ünal, 2016, s.391).

Tablo 1.1. TİKA’nın Kırgızistan’da 1992-2014 yılları arası harcamaları

Faaliyet Yılları	Tutar (ABD Doları)
1992-2002	5.516.581
2003	334.121
2004	736.182
2005	561.294
2006	948.633
2007	1.426.098
2008	2.367.536
2009	1.418.280

2010	1.149.105
2011	6.681.027
2012	11.211.096
2013	2.685.472
2014	2.772.830
TOPLAM	37.808.255

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, Türkiye'nin Kırgızistan'a yönelik icra ettiği kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde TİKA'nın 2004-2020 yılları arasında Türkiye'nin kamu diplomasisi kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetler araştırılıp oluşturulmuştur. Çalışma, TİKA'nın Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerini ve bu ülkedeki etkinlik alanlarını tespit ederek ortaya koymak amacı üzerine inşa edilmiştir. Bunun için öncelikle Türk kamu diplomasisinin kurumsal yapısı, Türk kamu diplomasisinde Kırgızistan'ın yeri ve Türkiye-Kırgızistan ilişkileri betimlenerek TİKA'nın Kırgızistan'daki etkinlik alanları faaliyet raporlarından hareketle uygulamalar çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir.

Bu çalışma genel olarak niteliksel verilerle meydana getirilmiş olup içeriği çalışma konusuna uygun olarak gerçekleştirilen alayazın taraması ile ulaşılan bilgiler doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu süreçte hem bireysel araştırmacıların hem kamu ve özel kurumların yayımladığı basılı ve dijital kaynaklar, TİKA'nın faaliyet raporları, süreli ve süresiz yayınlar vb. kaynaklar incelenerek çalışmanın içeriği oluşturulmuştur. TİKA'nın Kırgızistan'da gerçekleştirdikleri faaliyetler analiz edilerek tasnif edilmiş ve böylece TİKA'nın yıllara göre gerçekleştirdiği faaliyetlerin benzerlik ve farklılıklarının mukayese edilmesine olanak sağlanmıştır. TİKA'nın Kırgızistan'daki etkinlik alanları incelenerek elde edilen verilerle TİKA'nın kamu diplomasisi faaliyetlerinin Türkiye-Kırgızistan ilişkilerini nasıl etkilediği ve Türkiye'nin Kırgızistan'ın yeniden inşasına nasıl katkı sağladığı gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada Türkiye'nin TİKA aracılığı ile Kırgızistan'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin sonuçları ve gerçekleştirilme süreci hususuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte çok taraflı diplomasi anlayışı uluslararası ilişkilerde benimsenmeye başlanmış ve globalleşme ile birlikte devletler arası ilişkilerin kültürel, hukuksal, siyasal ve ekonomik boyutları ile sürdürülmesi zorunluğunu diplomasi'nin önemini giderek artırmıştır. Geleneksel diplomasi anlayışı yerini kamuoyu ile diğer aktörlerin de içinde bulunduğu yeni bir diplomasi tarzı olan kamu diplomasisi anlayışına bırakır. Devletler, kamu diplomasisini kullanarak hedefledikleri yabancı toplumlarla onların millî ve manevi değerlerine dikkat ederek, aralarındaki ortak paydaları öne çıkararak çeşitli alanlarda bağlar oluşturacak, onların kanaatlerini ve algılarını değiştirecek yönde farklı perspektif ve tezler geliştirirler. Bu bağlamda dış politika süreçlerinde siyasi ve askerî güçle oluşan sert gücün yerine yumuşak güç diye isimlendirilen ve daha çok hedef ülkelerin kamuoyunu etkileyecek ekonomik, kültürel, insani yardım, medya, eğitim ve din vb. alanlarda hizmet ve faaliyetler ağırlık kazanmaya başlanmıştır. Böylelikle bir hükümetten ya da uluslararası kuruluştan yabancı kamuoylarına yönelik iletişim ve etkileşim sürecine odaklanmış bir dış politika sürecine geçilmiştir. Kamu diplomasisi ile birlikte halkla ilişkiler, imaj algısı, algılama yönetimi, lobcilik faaliyetleri vb. metotlarla iletişim kurulan hedef kamuoyunun etkilenmesi, yönlendirilmesi, ikna edilmesi üzerine faaliyetler yürütülmeye başlanmıştır. Kamu diplomasi içerik bakımından kültürel, insani, sivil toplum, vatandaş (yurttaş), din, ticaret, enerji, sağlık, eğitim, spor, medya, sinema ve dizi alanlarına yönelik faaliyetler bütünü olarak alt türlere ayrılır.

Köklü bir diplomasi geleneğine sahip olan Türkiye'de 1990 sonrasında modern anlamda kamu diplomasisi yaklaşımının benimsenmiş ve 2000'li yıllardan itibaren de bu alana ağırlık verilmiştir. Bu alanda kamu kurumları ve onlara bağlı birimler ile kuruluşların kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir. 1992'de kurulan TİKA ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin ilgili kurumların

iş birliğinde yürütülmesi amacıyla üst koordinasyon yapısı olarak 2010 yılında kurulan KDK Türk kamu diplomasisi çalışmalarına önemli katkılar sunduğu görülmüştür.

Türkiye, 1990'lı yıllardan itibaren bölgesel ve küresel anlamda dış politikada daha aktif ve söz sahibi olmak amacı ile öncelikle tarihî ve kültürel bağları ile yumuşak güç potansiyelini harekete geçirecek mirasa ve imkâna sahip olduğu Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'ya yönelik birçok alanda kamu diplomasisi faaliyetleri ile yeni bir dış politika sürecine geçmiştir. Türkiye, iç ve dış gelişmelere bağlı olarak kendisi açısından stratejik derinliği olan Türk Cumhuriyetler ile ilişkilerinin geliştirmek amacı ile bu ülkelerde kamu diplomasisi çalışmalarına yönelmiş ve ağırlık vermiştir. Bu ülkelerden Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi çalışmaları, faaliyet alanları ve kamu, kamu destekli kurumlar, kamu dışı aktörler olan kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. TİKA'nın bu faaliyetlerin yürütülmesinde önemli bir misyona sahiptir. TİKA, Türkiye'nin SSCB'nin dağılması ile başlayan yeni dış politika anlayışı içerisinde kamu diplomasisi alanında oluşturduğu ilk kurum olması bakımından ayrı önem taşımaktadır. Türkiye'nin Kırgızistan'daki kamu diplomasisi faaliyetlerinde en aktif kurumların başında TİKA gelmektedir.

TİKA faaliyetlerini bölgesel ya da ülkesel bazda kimi zamanda hazırladığı özel projeler kapsamında gerçekleştirmektedir. Bu projelerin yazımı ve hayata geçirilmesi sürecinde hedef devletlerin görüşlerine verilen değer, yumuşak güç ve kamu diplomasisinin işleyişine uygun yaklaşımla koordinasyonu sağlamaya ve iş birliği hâlinde olmaya önem verilmektedir. TİKA, 1992'de kuruluşundan günümüze kadar hem ekonomik hem de siyasi yönden zorlu bir dönüşüm süreci yaşayan Kırgızistan'ın kalkınmasına yönelik Türkiye tarafından süreklilik içerisinde uzmanlık eğitimi, eğitim-öğretime katkı, kültürel çalışmalara katkı ile malzeme ve donanım desteği olarak gerçekleştirilen kamu diplomasisi uygulamaları Kırgızistan'ın ekonomi, sağlık, tarım, askerî, kültür ve eğitim gibi alanlarda ulaşmak istediği sonuçları almasında ve ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücüne ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu kapsamda TİKA bünyesinde çeşitli projeler yürütülmüş, dış yardım faaliyetleri gerçekleştirilmiş, alt yapılarının oluşturulmasında katkılar sunulmuş, kültürel ve toplumsal mirası ve değerlerin korunması için çalışmalar yürütülmüş, yetişmiş insan gücü desteği verilmiştir. TİKA Başkanlığından edinilen bilgilere göre, 1992-2014 yılları arasında Türkiye, Kırgızistan'a ilişkin kamu diplomasisi kapsamında gerçekleştirdiği proje ve faaliyetler için yaklaşık 38 milyon Amerikan Doları harcamıştır (Ünal, a.g.m., s.391.). Tüm bu kamu diplomasi çalışmaları Kırgızistan'ın siyasi ve ekonomik istikrarına destek olmuş ve ülkenin daha demokratik bir düzene kavuşmasına ve iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağladığı ve Türkiye'nin imaj algısını olumladığı görülmektedir. TİKA, Kırgızistan'a yönelik gerçekleştirdiği proje ve faaliyetler iki ülke arasındaki ilişkilerin her alanda kalıcı olarak geliştirilmesinde ve Türk ile Kırgız halkı arasında bağları güçlendirilmesinde önemli bir role sahiptir.

Türkiye bugün Kırgızistan için stratejik bir ortak konumundadır. Kırgızistan'ın yeniden yapılanması sürecinde Türkiye'nin oynadığı rol bugüne kadar TİKA bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetler ile kalkınma yardımları ile ortadadır. Türkiye, kamu diplomasisi bağlamında elindeki yumuşak güç kaynakları aracılığıyla Kırgızistan'ın iktisadi istikrarı, devlet teşkilatının güçlenmesi gibi hususlarda oluşturduğu sosyoekonomik stratejiler doğrultusunda TİKA üzerinden yürüttüğü eğitim programları, projeler ve teknik yardımlar ile gerekli desteği sağlamıştır. Bu durum TİKA'nın raporlarından açıkça takip edilebilir.

TİKA'nın resmî faaliyet raporları incelendiğinde bu raporların hazırlanışı, ulaşılmada ve daha sonraki yıllara etkisi açısından tekrar değerlendirilmesi gerekliliği gözlemlenmiştir. Faaliyet raporları doğrultusunda ilgili kurumların ve üst politika yapıcılarının faaliyetlerin analizinin tekrar değerlendirilerek gözden geçirmesinin mevcut durumu ilerletebileceği kanısına ulaşılmıştır. TİKA'nın iletişim araçlarını ve sosyal medyayı yeterince kullanmadığı ve gerçekleştirdikleri faaliyetleri raporlaştırma sürecinde bütüncül bir yaklaşımın olmadığı, önceki yıllara göre gelinen noktalara temas edilmediği ve bu konudaki görünürlük çalışmalarının da çok etkili olmadığı görülmektedir.

TİKA'nın sayısal verilerden çok sonuçlara odaklanması, faaliyetlerin içeriği performans açısından değerlendirilmesi ve neticelerini gözden geçirilmesi iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli katkı sağlayacağı ön görülmektedir.

Kırgızistan'ın ihtiyaç duyduğu uzman eğitimi TİKA üzerinden verilmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin MEB'in koordinasyonunda icra edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye'nin Orta Asya'da kamu diplomasisi yürüttüğü Türk Cumhuriyetleri arasında en çok destek verdiği ülkelerden biri Kırgızistan'dır. Bu yardımlar nüfusa orantılı olduğunda Kırgızistan'ın en çok yardımı alan ülkenin olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye tarafından TİKA üzerinden yürütülen bu çalışmalar ve gerçekleştirilen yardımlar "Türkiye'nin bu coğrafyada kamu diplomasisi faaliyetlerini önemseydiği" tezini doğrulamakta olduğunun bir göstergesi sayılabilir. Kırgızistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri ülkelerde yaşanan siyasi olaylar ile ekonomik krizlerle zaman zaman sekteye uğrasa da Türkiye'nin büyük çabası ve fedakârlıkları ile bu süreç devam ettirilmiştir.

Kaynakça

- Akıncı, A. ve Akzholova, A. (2020). Türkiye-Kırgızistan İlişkileri: Dünü, Bugünü ve Yarını. IDEA STUDIES Journal International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, 6(23), 725.
- Aydemir, E. (2016). Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya. İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Denizhan, E. (2010). Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya Politikası ve TİKA. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(1), 18.
- Doster, B. (2016). Turgut Özal ve Dış Politika. H. Çakmak (Der.), Mustafa Kemal Atatürk'ten Günümüze Cumhurbaşkanları ve Dış Politika, Ankara: Kripto Kitaplar
- Ekşi, M. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Ankara: Siyasal Kitap
- Özkan, U. B. (2021). Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi. Ankara: Pegem Akademi
- Turan, Y. ve Karafil, A.(2017). Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Unsuru ve T.C. Başbakanlık KDK Örneği. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3(1), 23.
- Ünal, U. (2016). Uluslararası Stratejik İletişim Yönetimi Olarak Kamu Diplomasisinin Ülke İmajına Etkileri [Türkiye'nin Kırgızistan'daki Kamu Diplomasisi ve Algısı Üzerinden]. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü